

SZOMBATHELY MEGYEI JOGÚ VÁROS

ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁGA

JAVASLAT SZOMBATHELY MJV TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁRBA VÉTELRE

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

SZOMBATHELYI SZÉPÍTŐ EGYESÜLET

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: **BŐDI LÍVIA** (Szombathelyi Szépítő Egyesület elnöke)

Levelezési cím: **9700 Szombathely, Ady tér 5.**

Telefonszám: **06-30/908-0018; 06-20/354-2602**

E-mail cím: **szepitoegyesulet@gmail.com**

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

SZENT ISTVÁN PARK

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód
☐ épített környezet	☐ ipari és műszaki megoldások
☐ kulturális örökség	☐ sport
☒ természeti környezet	☐ turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

9700 Szombathely, Jókai utca

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- SZOMBATHELY MJV TELEPÜLÉSI ÉRTÉKTÁR

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A város északi részén végzett munkálatok mellett, már 1890-től megindult a település másik felének rendezése is. Szombathely nyugati határa, természeti adottságainál fogva, talán még alkalmasabb volt egy szép zöldövezet kialakítására. az egyesület szervezte munkálatok 1890-ben kezdődtek a Kálvária-domb ligeté varázsolásával. Farkas Ferenc teológianár – későbbi elnök – tervezte, szervezte a munkákat, a polgármester és a városi tanács támogatásával. A szabadban pihenni kívánók részére 20 vaspadot helyeztek el, amelyeket a helyi Mayer gépgyárból szereztek be jutányos áron, darabonként 10 forintért.

A Kioszk ötlete szintén a Szépítő Egyesület soraiból indult, megvalósítását 1893-ban javasoltál először a városnak. *„Miután a Szent István parkot szép fekvésének és közelségének fogva a meleg nyári napok estéin a város közönsége üdülés céljából nagyszámban szívesen keresi fel, miután a nagyközönség régi óhaja, hogy ott szórakozás szempontjából egy mulatóhely létesíthessék...”*

Éhen Gyula 1897-ben a *„Középhegy alatt elnyúló földdarabok kisajátításával oly terület birtokába juttatta a várost, amelyet a szépítő egyesület szorgalmas munkája és szinte erejét meghaladó áldozatkészsége rövid idő alatt kies közkertté, a mostani Szent István parkká alakította át.”* A Kálvária alatt elterülő földrész területének fásítása ekkor már folyamatban volt. Farkas Ferenc elnöki jelentésében rendkívül eredményes évről számolt be a közgyűlésnek, 1898-ban befejezték a Szent István park „ültetvényezését”, elkészítették a parktól északi és déli irányba vezető utak fákkal való szegélyezését.

Az egyesület és Szombathely ekkor még jó kapcsolatát egymásra utaltságát példázza, hogy a polgármester a két nagy városi park – a Szent István park és az Ezredévi – kialakítását Farkas Ferenc elnökkel karöltve végezték. A parkba telepített fákat, cserjéket ajándékba kapta a város. Az egyesület jegyzője Kaffehr Béla azt tanácsolta, hogy a Szent István parkot fekvésének és a talaj minőségének megfelelően telepítsék be, *„az egyes fajták a kertészet és botanika iránt való tudományos hajlam fejlesztésére és istápolására, jelző czövekkel és feliratokkal láttassanak el.”* Végül felsorolta azokat a lombos fákat, tűlevelűeket és cserjéket, amelyek alkalmasak e terület beültetéséhez. *„Ezeket ajánlom a polgármester úr becses figyelmébe. Neki élénk érzéke van a szép iránt, s az meg fogja neki súgni, hogy nem helytelen dolog az, amit indítványozok”* – fejezte be írását Kaffehr Béla.

Saághy István 1902-ben - a város iránt való vonzódása bizonyosságául – jelentős felajánlást tett. A Szent István parkba 40 különféle nemes fenyőből álló gyűjteményt adományozott, valamint botanikai szempontból értékes fákat és cserjéket. Brenner Tóbiás polgármester örömmel fogadta az ajándékot, mert így a park újraterelítésének költségei jelentősen csökkentek és *„létesül Szombathelyen az első közkert, mely nem csak árnyékot és üdülést jelent, hanem egyszersmind hivatva van arra, hogy a botanika szép tudományának kultuszához kedvet és pulzust adjon az ifjúságnak.”*

Az 1913. év városszépítési munkálatai közé tartozott, hogy a Szent István parkba futórózsákat telepítettek.

A Szent István parkban áll az I. világháborús 83-as gyalogezred hősi emlékműve, melyet Merkli Ferenc készített 1931-ben. 1986-ban Csinger Péter vállalta az emlékmű restaurálását. (Forrás: A Szombathelyi Szépítő Egyesület története 1885 – 2000 című könyv).

A Jókai Mór utca melletti nagy parkok egyike, Szombathely népszerű angolparkja. A Szépítő Egyesület kezdeményezésére eredetileg fűvészkertnek készült. Területén korábban szántók és szőlők voltak, Éhen Gyula polgármester sajátította ki a város részére. Tervezője Hein János budapesti kertész, 1898-ban indult az építés, 1899-ban vehették használatba a városi polgárok. Kedvelt pihenő és szórakozó helye lett a városnak, növényállománya a bogáti, körmendi és horpácsi gyűjteményes kertekből származik, javarészt adományként.

A háború pusztításait 1946-ban igyekeztek eltüntetni, 1958-ban részlegesen felújították, 1963-ban a Turista szálló építésével területe megnagyobbodott. 1997-ben készült el az utolsó felújítás.

Jellegzetes építmény a parkban a víztorony, mely 1898-ban épült, ma ipari műemlék. Itt állt a kioszk a hajdani szökőkút közelében, 1945 után rejtélyes körülmények között leégett. A kioszk feletti dombtetőről szép kiállítás nyílt, a kilátó terasz helyén étterem épült. Itt találjuk Erzsébet királyné fáját, egy öreg nagylevelű hársat.

A 83-as gyalogezred elesett hőseinek állítottak emléket, ez Merkly Ferenc 1931-ben készült műve. A Kálvária kápolna mellett a Nagyasszonyunk fogadalmi szobor áll, a kápolna körül 1951-ben szabadtéri színpadot létesítettek. Érdekes játszótér volt a parkban rózsalugassal.

Ebben a parkban római emlékek is találhatók, ilyen Szombathely (Savaria) római amfiteátruma, melyre már csupán egy félkör alakú bemélyedés emlékeztet a domboldalon. Itt ítélték halálra 303 körül Szent Quirinus sisciai püspököt, mert nem volt hajlandó áldozatot bemutatni a pogány isteneknek. Quirinust malomkővel a nyakában a Sibaris (ma Perint) patakba dobták.

Koller két meghajlított vaslemeze a római színházra emlékeztet. A 'kivágott ábrák' egyike Quirinus kivégzésének előkészületét mutatja be, másik ábrázolás Szent Mártonhoz kapcsolódik, mely Márton kivesszőzését ábrázolja.

Szombathely Kálvária utcájában, a park végén áll Szent István szobra, melyet 1996-ban állítottak, a millecentenárium tiszteletére. A szobor Tornay Endre András Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása.

A parkban liliumfák, tulipánfák, tölgyek, juharok, fenyők, köztük egy óriás jegenyefenyő, tiszafák, platánok díszlenek. A korábbi szökőkutat egy nyári virágokkal ültették be.

(Forrás: <https://zoldkalauz.hu/szombathely-szent-istvan-park>)

Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 33/2012. (XI.12.) önkormányzati rendelete - a környezet- és természetvédelem helyi szabályairól – alapján a 18. § (1) A Közgyűlés a károsodás megelőzése, elhárítása, illetve a már eddig bekövetkezett károsodás csökkentése, megszüntetése, a hiányzó egyedek (fasorok esetén) pótlása, az értékek megőrzése és fejlesztése érdekében a város területén helyi jelentőségű védett természeti területeknek (TT) nyilvánítja az alábbi területeket:

b) az Ezredévi - Szent István park együttest, ahol a védelem célja, hogy az eredeti vegetáció meghatározó fajain alapuló, a millennium és Erzsébet királyné kultuszát megtestesítő - parképítészeti szempontból is jelentős - emlékpark megőrzése biztosított legyen.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A Szent István park jelentősége

1. A park elhelyezkedésénél fogva jelentős része Szombathely város zöldfelületi rendszerének.
2. Az érték bemutatása részletesen foglalkozik a park történetével. Fontos kiemelni, hogy a Szépítő Egyesület és a városvezetés közös fáradozásának szimbóluma a park.
3. Helyi jelentőségű védett természeti területté nyilvánítása kötelez minket a park megóvására, értékes növényeinek védelmére, a természeti környezet minél eredetibb megőrzésére.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

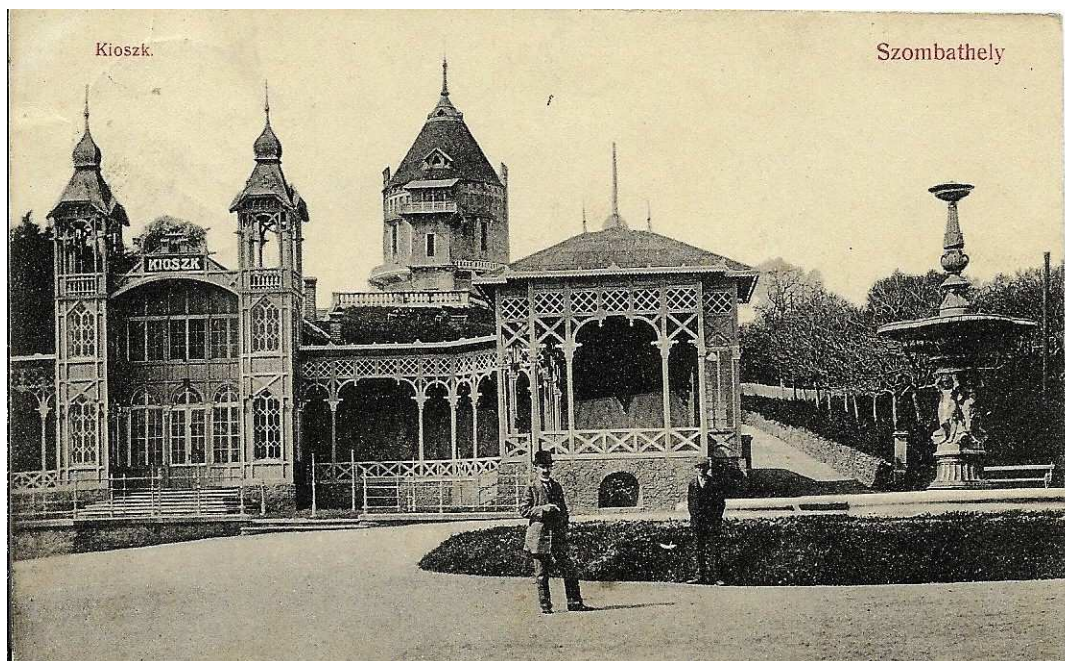
A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: nincs

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja

Szent István park 1905. (Kőszegfalviné Pajor Klára képeslapja)

Második Kioszk 1912. (Kőszegfalviné Pajor Klára képeslapja)

A régi víztorony (Kőszegfalviné Pajor Klára képeslapja)

A park napjainkban:

A két meghajlított vaslemez a római színházra emlékeztet.

Szent István szobor

A 83-as gyalogezred elesett hőseinek állított emlékmű

Helyi jelentőségű védett természeti terület

2. A 2012. évi XXX. törvény 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Bódi Livia, mint a Szombathelyi Szépítő Egyesület elnöke hozzájárulok ahhoz, hogy a javaslathoz csatolt képek felhasználásra kerüljenek. Egyesületünk elnökségi tagja Kőszegfalviné Pajor Klára is hozzájárul a képeslapok közzétételéhez. Egyúttal felajánlom az értéktár számára az egyesület által készített és tulajdonában lévő további fényképeket, amennyiben erre igény merülne fel.

Kelt: Szombathely, 2020. június 25.

Bódi Livia
sk.